

Recenzja naukowa publikacji w formie e-booka pn. „Innowacje 2012. Edukacja dla budowy społeczeństwa informacyjnego w Województwie Łódzkim”

1. Europejska koncepcja społeczeństwa informacyjnego stała się częścią polityki Unii Europejskiej od 5 grudnia 1993 r., kiedy to Komisja Europejska przyjęła Białą Księgę: Wzrost, konkurencyjność i zatrudnienie, w której nowe technologie informacyjne uznano za jeden z perspektywicznych celów UE. Autorzy Białej Księgi podkreślali, że powstanie nowego typu społeczeństwa w efekcie postępu technologicznego jest procesem nieuchronnym i nieodwracalnym. Podnoszono m.in. możliwości związane z nowymi kategoriami usług, takimi jak telepraca i teleedukacja, które mogą przyczynić się do wzrostu zatrudnienia oraz integracji gospodarczej poprzez stworzenie platformy świadczenia usług transgranicznych bez konieczności fizycznego przekraczania granicy. Podkreślono jednocześnie konieczność zachowania specyfiki europejskiej uwzględniającej zróżnicowania kulturowe, językowe oraz odmienne tradycje państw członkowskich UE.

W świetle powyższego rok 1993 może zostać uznany za symboliczną datę, wówczas bowiem pojęcie społeczeństwa informacyjnego zostało włączone do polityki regulacji wspólnotowych. Wspólną polityką objęto także edukację w ramach tworzenia zastosowania sieci i usług telekomunikacyjnych dla sektora publicznego oraz budowy telekomunikacyjnych sieci transeuropejskich i rozwoju sieci ISDN. Podjęte w tym kierunku działania doprowadziły do demonopolizacji i otwarcia sektora publicznego na wolną konkurencję, co zaowocowało stworzeniem rynku komunikacji elektronicznej.

Założenia zawarte w Białej Księdze zostały doprecyzowane w kolejnym dokumencie „Europa i globalne społeczeństwo informacji. Zalecenia dla Europy”, którego przedmiotem było budowanie społeczeństwa informacyjnego. Dokument ten zawierał propozycje konkretnych działań, w szczególności zwiększenie wydatków na programy badawcze i rozwojowe związane z zastosowaniem nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w Europie m.in. do telepracy, nauczania na odległość, tworzenia sieci uniwersyteckich i badawczych, informacyjnych usług dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, handlu elektronicznego, transeuropejskiej sieci administracji publicznej, miejskiej sieci informacji.

W 2000 roku Wspólnota opracowała nową strategię polityczną i społeczno-gospodarczą, którą zmodernizowała w 2005 r., nazwaną strategią Lizbońską. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego wymienione zostało jako jeden z podstawowych celów rozwoju UE, równorzędny z osiągnięciem wzrostu gospodarczego, wzrostu zatrudnienia i wspólnej polityki obronnej. Społeczeństwo informacyjne, zgodnie z planami zawartymi w Strategii, doprowadzić ma do zbudowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy i spójności społecznej.

Gospodarka oparta na wiedzy została zdefiniowana w raporcie OECD Forum dla przyszłości. Kreatywne społeczeństwo XXI wieku, w której środki trwałe w przedsiębiorstwach stanowią mniejszą część ich wartości księgowej niż kapitał ludzki czyli wiedza i umiejętności pracowników. W konsekwencji założeń Strategii Lizbońskiej, Wspólnota wydała szereg dokumentów budowania „społeczeństwa wiedzy” i „Europy wiedzy”. Społeczeństwo oparte na wiedzy, jako element budowania gospodarki opartej na wiedzy, jest w polityce europejskiej często utożsamiane z pojęciem społeczeństwa informacyjnego.

Przez pojęcie społeczeństwa informacyjnego rozumiane jest społeczeństwo, w którym w powszechnym użyciu są nowe technologie informacyjno-komunikacyjne, natomiast społeczeństwo wiedzy kładzie nacisk na fakt, że we współczesnej gospodarce najcenniejszą wartością są dobra niematerialne, takie jak ludzki i społeczny kapitał, wiedza i kreatywność. Rada Europejska przyjęła Rezolucję w sprawie kultury i społeczeństwa wiedzy, a Komisja Europejska w dokumencie „Ku Europie wiedzy. UE i Społeczeństwo informacyjne” stwierdziła, że dostęp do Internetu ma stanowić uprawnienie każdego obywatela UE, a obowiązek jego zapewnienia spoczywa na państwach członkowskich. KE podkreśliła, że w gospodarce opartej na wiedzy konkurencyjność uzależniona jest od inwestycji w kapitał ludzki. Położono nacisk na wprowadzanie nowoczesnych usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, takich jak: e-edukacja, e-rząd, e-zdrowie oraz stworzenie warunków do dynamicznego rozwoju e-biznesu.

Dodać należy, że program społeczno-gospodarczy tzw. Strategia Lizbońska wygasł w 2010 roku. Obecnie kontynuatorem programu społeczno-gospodarczego UE jest Europa 2020, w ramach którego budowa społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy pozostała priorytetem UE.

Przedstawiona do recenzji publikacja pt.: „Innowacje 2012. Edukacja dla budowy społeczeństwa informacyjnego w Województwie Łódzkim” wpisuje się w założenia polityki społeczno-gospodarczej i unormowań prawnych Unii Europejskiej. Zajęcie się zatem przez Autorów problematyką edukacji dla budowy społeczeństwa informacyjnego, jak sygnalizuje tytuł pracy, podkreśla nie tylko wagę problemu, ale i skalę wyzwań analitycznych. Z tych przyczyn wybór tematu i podjęcie badań zasługuje na najwyższe uznanie. Jak wspominałam, wybór tematu, ale także zakres przedmiotowy rozważań, ze szczególnym uwzględnieniem płaszczyzny empirycznej zasługują na pozytywną ocenę.

2. Rezultatem podjętych i przeprowadzonych badań jest opracowanie złożone z pięciu rozdziałów, w ramach których ostatni rozdział zawiera praktyczne przykłady zastosowania nowoczesnych narzędzi edukacyjnych w Województwie Łódzkim.

Punkt wyjściowy rozważań stanowią wywody mgra Pawła A. Nowaka dotyczące usług społeczeństwa informacyjnego w edukacji. Autor zadał słuszne pytanie czy umiejętność „obsługi” zdigitalizowanego świata jest równoznaczna z kompetencjami cyfrowymi. Porównując kompetencje Polaków do średnich wartości w innych państwach członkowskich UE (badania Eurostatu) nie sposób nie zauważyć, że w każdym z badanych wskaźników, poza wskaźnikiem wymiany plików znajdujemy się poniżej średniej europejskiej. Podzielałam spostrzeżenia i konkluzje, że w Polsce istnieje istotny cyfrowy zasób edukacyjny możliwy do pozyskania przez placówki edukacyjne bezpłatnie, jak również w formie licencji na oprogramowanie i dostęp do cyfrowych bibliotek komercyjnych. Jest on jednak wykorzystywany w znikomym stopniu w szkołach publicznych, ze względu na brak wystarczających kompetencji nauczycieli, których formy kształcenia i doksztalcania powinny uwzględniać założenia polityki edukacyjnej UE. W pełni zasadny jest też pogląd, że nie występuje ani centralna, ani regionalna i lokalna strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego, co prowadzi zarówno do braku koordynacji działań, jak i średniookresowego planowania wydatków. Bieżące wydatki są w całości alokowane na płace i remonty. Autor zasadnie podnosi, że poprawę wykorzystania narzędzi ICT w edukacji należy upatrywać w projektach realizowanych przez samorządy dużych miast oraz samorządy wojewódzkie.

Kolejny rozdział zawiera problematykę systemów oświatowych i na ich tle dr Alicja Mołęda akcentuje niektóre zmiany programów nauczania matematyki. Ciekawa prezentacja w ujęciu historycznym zmian systemów oświatowych powoduje pewien niedosyt wywodów i ocen w zakresie aktualnych zmian programów nauczania matematyki. Uważam, że pogłębienie rozważań obejmujących nową reformę programową w 2009 r. uczyniłoby ten artykuł wartościowszym merytorycznie.

Udział Internetu w promowaniu dziecięcego czytelnictwa (dr Doroty Radzikowskiej) stanowi niezwykle cenne opracowanie, w którym słusznie podkreślono, że edukacja wczesnoszkolna jest fundamentem, na którym opiera się całe dalsze kształcenie i wychowanie. Autorka trafnie dokonuje analizy i oceny stron internetowych wydawnictw w kontekście sposobów promowania dziecięcego czytelnictwa. Podnieść też trzeba dobrze sporządzoną dokumentację źródłową opracowania.

Kolejne opracowania, umieszczone w rozdziale V, przedstawiają możliwości zastosowania w praktyce nowoczesnych narzędzi edukacyjnych. Przybliżono, tytułem przykładu, projekty Grundtviga - wykorzystanie nowych technologii w nauczaniu, przez pryzmat których wskazano na programy Unii Europejskiej dotyczące nauczania przez całe życie oraz integrowania narodów Europy (p. Mirosław Marcinkowski Łódzki Uniwersytet Trzeciego Wieku).

W kolejnej pracy p. Elżbieta Siedlik (dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 w Koluszkach), akcentując potrzebę przygotowania młodzieży do życia w społeczeństwie informacyjnym opisuje Platformę Zdalnego Nauczania Moodle. „Angielski na odległość z moodle” to przykład rozwiązania innowacyjnego, przewidujący wykorzystanie komputera i Internetu oraz zmieniający organizację pracy poprzez wykorzystanie platformy moodle w nauczaniu języka angielskiego.

Istotnym uzupełnieniem w zakresie nauki języka angielskiego stanowi koncepcja kształcenia, która kładzie nacisk na skuteczną zdolność komunikowania się w mowie i w piśmie. Nauczyciel języka angielskiego w Gimnazjum nr 4 w Łowiczu p. Przemysław Radziszewski podając przykład skutecznego nauczania języka angielskiego wskazał na zmianę priorytetów nauczania („Język angielski jako podstawowy środek komunikacji w świecie”), nie rezygnując jednocześnie z pełnej poprawności językowej.

Innowacyjne metody kształcenia poprzez wypracowanie zasad korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych takich jak tablica interaktywna, dziennik elektroniczny i zainstalowanie sieci wi-fi w szkole stanowi przykład nie tylko współpracy uczniów i nauczycieli, ale jest budowaniem kompetencji cyfrowych na etapie edukacji szkolnej (szkoła Podstawowa nr 192 w Łodzi). Podobne rozwiązania z wykorzystaniem sprzętu IT przedstawił p. Marek Koniuszenny, Dyrektor Gimnazjum im. Św. Faustyny w Świnicach Warckich. Wykorzystanie platformy e-learningowej pozwala na stosowanie innowacyjności metodycznej i organizacyjnej, jak podkreśla autor pracy (Piotr Kaniewski, Gimnazjum nr 3 im. Józefa Piłsudskiego w Tomaszowie Mazowieckim).

Przytoczone przykłady realizują założenia Strategii Lizbońskiej i programu Europa 2020, bowiem poprzez wzrost nakładów na naukę oraz użytkowanie nowych technologii tworzą warunki powszechnego dostępu do nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Kolejne opracowanie „Nauki ściśle motorem postępu” (Anna Ronert, Halina Kasprzak, Marek Głowacki - publiczne Gimnazjum nr 16 im. Ofiar Katynia w Łodzi) stanowi realizację innowacji polegającej na dostosowaniu metod i treści nauczania do zmieniających się wymagań rynku pracy. Dostrzeżono tym samym konieczność ukierunkowania potencjalnego wyboru zawodu przez uczniów już na poziomie gimnazjum. Niepodważalną zaletą recenzowanej pracy jest przedstawienie działań, które uczą umiejętności planowania i organizowania pracy własnej ucznia oraz współdziałania w grupie. Zgodzić się należy, że mają one znaczący wpływ na kształtowanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego, dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności. Rozwijają ponadto docieklivość poznawczą i kształcą umiejętności posługiwania się zdobytą wiedzą w rozwiązywaniu problemów.

Szczególnie interesujący jest program „Zostać przedsiębiorczym” w gimnazjum (Gimnazjum im. Cz. Miłosza w Topoli Królewskiej). Jest to realizowany program edukacyjny z multimedialnym pakietem dydaktycznym dla gimnazjum współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS PO Kapitał Ludzki. Uczniowie biorąc udział w realizacji projektu edukacyjnego, który ma na celu rozwiązywanie konkretnego problemu z zastosowaniem różnorodnych metod, będą przygotowani jako członkowie społeczeństwa informacyjnego do zbudowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy. Zauważyć wypada, że autorka Renata Kubiak umiejętnie dostrzega problemy wynikające z rewolucji informatycznej oraz wyciąga trafne wnioski w zakresie dostosowania do niej form i metod nauczania. Podkreśla nie tylko wyposażenie szkoły w pomoce z dziedziny technologii informacyjnej, ale akcentuje konieczność otwartości, w szczególności nauczycieli, na innowacje.

Opracowanie „Nasza szkoła - szkoła nowoczesnych technologii w edukację” prezentuje efektywną formę edukacji zawodowej stosowaną w Policealnej Szkole Nowoczesnych Technologii dla Dorosłych w Łodzi. Podkreślenia wymaga koncepcja kształcenia dualnego, polegającego na łączeniu praktyki zawodowej na stanowiskach pracy z kształceniem teoretycznym w szkole zawodowej. Takie formy i metody kształcenia są nie tylko adekwatne do potrzeb rynku pracy, ale w pełni realizują program na rzecz konkurencyjności i innowacji. Autorzy zasadnie twierdzą, że uruchomienie nowych kierunków i specjalności pozwala umiejętnie wykorzystać najnowsze osiągnięcia nauki, tworzenia innowacyjnych rozwiązań w gospodarce, stanowiąc istotny element w budowie nowoczesnego społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy. Jedną z głównych przesłanek tego procesu jest budowanie kompetencji cyfrowych już na etapie edukacji szkolnej. Prezentowane opracowanie stanowi nie tylko znakomitą refleksję edukacyjną nad ważnymi problemami szkolnictwa zawodowego, ale ma istotne znaczenie dla polskiej gospodarki.

3. Przedstawiona do recenzji publikacja „Innowacje 2012. Edukacja dla budowy społeczeństwa informacyjnego w Województwie Łódzkim” stanowi wartościowe merytorycznie opracowanie niezmiernie aktualnych problemów edukacyjnych. Opracowanie stanowi asumpt do doskonalenia kształcenia na wszystkich poziomach, co pozwoli na budowanie społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy. Ze względu na posiadany przez Polskę potencjał społeczny, naukowy i gospodarczy pozwoli, jak sądzę, na zajęcie w niedalekiej przyszłości miejsca wśród liderów globalnej gospodarki.